

Kutatások az aquincumi canabae északkeleti peremén

Az aquincumi katonaváros északi peremén (Budapest, III. kerület Szentendrei út-Ladik utca sarok), egy ESSO és közvetlen szomszédságában egy ARAL töltőállomás építését megelőzően került sor a két leletmentésre, amelyek a korábbi évek - a területen folyt aktuális építkezésekhez kapcsolódó - feltárásait kiegészítve, egy eddig a római korban ismeretlen beépítettségű területre vonatkozóan szolgáltak adatokkal. (17. kép. B)

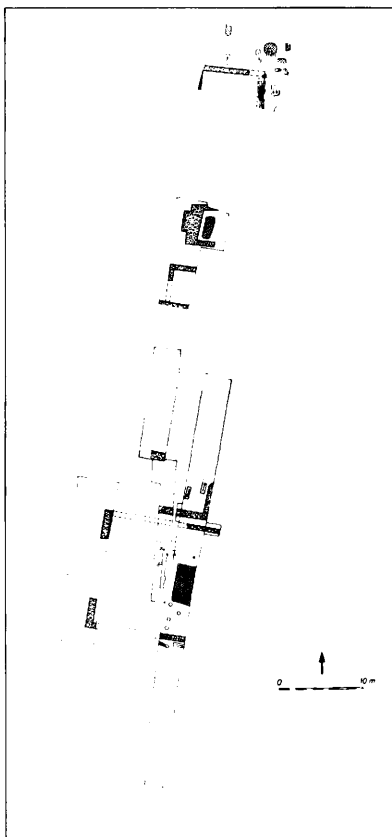
A Kaszás dűlő - raktárréti római kori temető keleti szélén húzódó vízvezeték, az azt kísérő út és a közeli Dunapart között fekvő területen az első leletmentés 1976-ban volt. Ekkor a 11-es főközlekedési út kiszélesítése kapcsán egy, a 2. század közepévéig datálható bizonytalan rendeltetésű épület néhány fala került elő. A leletmentés színhelyétől keletre - ismét csak építkezéshez kapcsolódó leletmentés során - 1984-ben egy korábbi, agyagtéglás-cölöpös konstrukciós építmény egyszer megújított rendszere került elő. Az építmény északi oldalán kelet-nyugati irányú úttest volt, amelybe a 4. század folyamán egy szegényes mellékletű sírt vágtak. A terület északi részén 1992-ben ismét mód nyílt a kutatásra, mi-

Research on the north-eastern edge of the Aquincum canabae

Two rescue excavations took place along the northeastern edge of the Aquincum Military town (Budapest, district III, corner of Szentendrei and Ladik streets) preceding the construction of an ESSO gasoline station and an ARAL station close to it. These excavations completed the picture concerning the previously unknown Roman Period settlement organization in this area that has emerged as a result of continuous rescue work associated with other constructions in the area (Figure 17).

The first rescue excavations in the territory defined by the aqueduct and accompanying road, running along the eastern border of the Kaszás dűlő - Raktárrét Roman Period cemetery, and the nearby banks of the Danube were carried out in 1976. At that time, wall remains from a building of unknown function, datable to the middle or the end of the 2nd century, were recovered prior to the broadening of Road 11. In 1984, rescue excavations brought to light the ruins of a once renewed house with an adobe brick and post construction east of that site. A road running East to West was identified North of this building. This road was disturbed by a 4th century burial that contained only mod-

vel az ESSO töltőállomás építését tervezte a telken. A négy megnyitott felület alapján a terület többperiódusú római kori beépíttségére vonatkozólag kaptunk adatokat (18.kép). Új információt jelentett a 2. század első felére, derekára keltezhető temetőrészlet, melynek 20 feltárt sírjából négy hamvasztásos volt. Két hamvasztásos sírt sírkertet vett körül, s további három kirabolt sírkertet is megfigyelhettünk. (19. kép.) Sajnos a hamvasztásos sírokból csak a rablás után megmaradt, többnyire

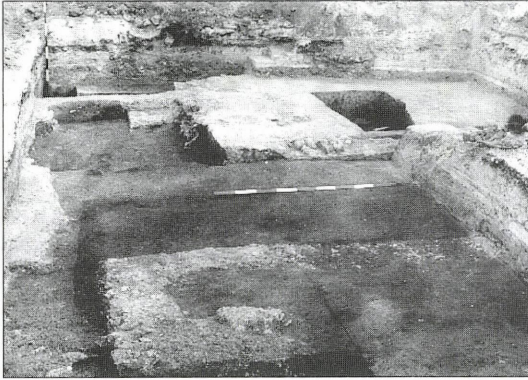

18. kép

kerámiatöredékekből álló leletek kerültek elő. A szegényes mellékletű, sírrablóktól kevésbé bolygatott, zömmel észak-déli irányítású csontvázas sírok a sírkerteken kívül, azok körül helyezkedtek el. A sírok rétege alatt figyelhettünk meg egy mély, észak-déli irányú árkot (*fossa*), amelyet mintegy 50 m hosszan követhettünk.

est grave goods. Research opportunities again opened up in the Northern section of this territory in 1992, since ESSO planned to build a gasoline station on this lot. On the basis of the four excavated surfaces, data concerning several periods of Roman construction activity could be obtained (Figure 18.). New information was provided by details from a cemetery that was dated to the first half of the 2nd century. Four of the twenty burials excavated here were cremations.

Two were contained within burial building. Two similar building, disturbed by grave robbers could be observed as well (Figure 19). Unfortunately, grave goods recovered from the cremation graves consist of only a few finds, mostly sherds, left behind by the grave robbers. The less well endowed inhumation graves were disturbed

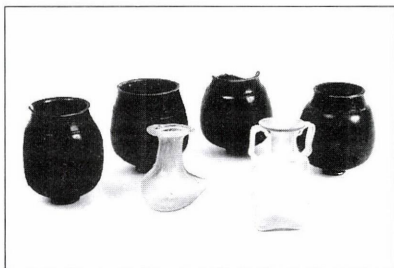
19. kép

E leletmentés kiegészítésére nyílt módunk 1994-ben az ESSO benzinkút kivitelezését megelőzően. Ez alkalommal az 1984. és az 1992. évben feltárt felületeket kötöttük össze egy észak-déli irányú árokkal. Az árokban csaknem elértük a korai sírkeretes temetkezések déli szélét. A mindössze két korai sír egyike a sírkerttel körülvevett hamvasztásos sírok közé tartozott. Meglepően nagy mérete - mérhető oldala mintegy 5 m hosszú volt - valamint a sír betöltéséből előkerült leletek (kalcinált csont, faszén, vas és bronz szegek, kisebb kerámiatöredékek) többszemélyes, helybenégetés (*bustum*) temetkezésre utalnak. E sír kertjén kívül vasalással megerősített fakoporsóba temették el azt a csecsemőt, amelynek arany fülbevalója, valamint a mellékletként a sírba helyezett ivókészlete, üvegedényei alapján (20.kép.) a temetkezést a 2. századra

only to a lesser extent by the thieves. Most of the inhumation graves, oriented North to South, were placed outside but in close proximity to the burial building. Below the strata occupied by graves, a North to South running ditch (*fossa*) was noted. It could be followed for a distance of about 50 m.

The 1992 rescue excavations could be completed

in 1994 preceding the construction of the ESSO gasoline station. At this time a North to South trench could be opened linking the 1984 and 1992 excavation surfaces. This trench extended almost to the Southern edges of the early burial enclosures. One of the altogether two early burials belonged to the cremation graves surrounded by wall. Both its surprisingly large size (the measurable side was approximately 5 m long) and the finds (calcinated bones, charcoal, iron and bronze nails and, small ceramic sherds) recovered from its fill suggest that several persons were cremated on this spot (*bustum*). Outside the burial building, an infant with a gold earring was found buried in a wooden coffin that was reinforced with iron fittings. Grave goods found in this burial (Figure 20.) included a set of glass drinking vessels. On the basis

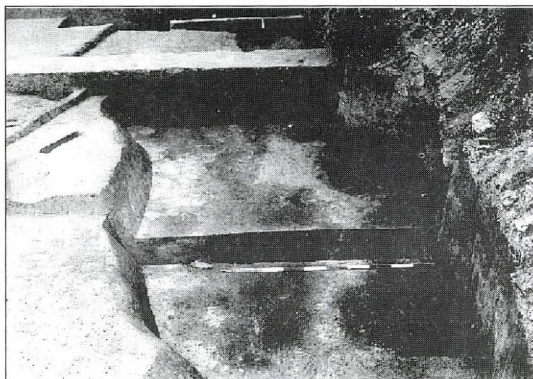
20. kép

lehet datálni. Az árokból előkerültek a későrómai korból származó csontvázas, szegényes mellékletű temetkezések is. A két temetőrétegen kívül feltártuk a korarómai sírok periódusához közeli - valószínűleg megelőző - időszakból származó egymással párhuzamos cölöpsort, amely feltehetőleg összefügg a területen 1984-ben talált megújított agyagfalas építménnyel. Leletanyag a cölöplyukakból nem került elő.

Valószínűleg éppen ezzel az építménnyel kapcsolatos a Ladik utca déli oldalán ezévbén folyt másik leletmentés eredményeként megtalált római kori erődítés részlete (21. kép), melynek csaknem 30 méteres szakaszát követhettük nyomon a leendő üzemanyag tartályok helyén nyitott felület északi peremén. A kelet-nyugati irányú, cölöpkötegekkel erősített, gerendákból és agyagtég-lákból épített védmű teljes szélességét nem tudtuk megállapítani, mivel az az úttest alá húzódott. A szerkezetből következtethető szélesség mintegy 5 méter lehetett. Az épít-

of these finds, the two graves cannot date to a time later than the beginning of the 2nd century. The trench also yielded poor inhumation graves from late Roman times. In addition to the two strata in the cemetery, a parallel line of posts was identified that is close in time to the period represented by the early Roman burials (and probably even earlier). It may be hypothesized that these rows of post holes are related to the renewed wattle and daub construction that came to light in the area in 1984. No artifacts were recovered from the post holes.

In all likelihood, a Roman fortification discovered during the course of another rescue excavation on the southern side of Ladik Street (Figure 21.) in the same year, is associated with this building. An almost 30 m long section of this fortification could be followed along the Northern edge of the surface opened in the future place of underground fuel tanks. The fortification system, which ran in an East - West direction, was built of timber and mud bricks and reinforced by bunched posts. Its full width could not be measured since it lay in part below a modern road. On the basis of its structure the original width of this fortification may have been 5 m. Scarce artifactual material (tegula fragments usually lacking a stamp, a tent peg, an iron horse shoe and some ceramic sherds) recovered

21. kép

mény pusztulási rétegéből és környékéről előkerült igen szegényes leletanyag (többnyire bélyeg nélküli tegulatöredékek, sátorcövek, vaspatkó s némi kerámiatöredék) utalnak az épület katonai funkciójára s rövid használati idejére. A védmű "terminus ante quem"-jét az a pusztulási rétegbe ázott hamvasztásos síradja, amely a Ladik utca északi oldalán lévő, a 2. század elejére datálható korai római temető legdélebbi sírjának felel meg. Az előkerült védműrészlet valószínűleg abba a topográfiai összefüggésbe tartozik, amelybe az 1979-ben a közelben feltárt dunaparti hídfőállás (Régészeti Füzetek 33 (1980) 36.), a Ladik utca északi oldalán előkerült agyagfalas, cölöpös építmények, valamint az észak-déli mély árok (*fossa*). A terület stratégiai fontosságát, s így a katonai objektumok létesítését is indokolja, hogy egy a Dunába ömlő ter-

from the destruction layer and the surroundings of the construction suggest the military function and short term usage of this feature. The "terminus ante quem" of this fortification is provided by the grave that was dug into the destruction layer which corresponds to the Southernmost burial from the early Roman Period cemetery found

on the Northern side of Ladik Street dated to the 2nd century. In terms of archaeological topography, the segment of fortification recovered is most probably part of the bridge head that was found on the bank of the Danube in 1979 (Régészeti Füzetek 33 (1980) 36), the adobe and post structures found on the Northern side of Ladik Street and the deep North to South ditch (*fossa*). The strategical importance and concomittant creation of military features in the area are explained by the fact that this site is located in the proximity of a natural ditch opening into the Danube and near the crossing point to the Danube island on which the Governor's palace was built. This point also coincides with the hypothesized border between the military and municipal territories.

The site could not be completely excavated. Aside from a few test

mészetes árok közelében, a helytartói palotát hordozó Dunasziget egyik átjárójánál fekszik, s éppen a katonai és a municipális territorium feltételezhető határán.

A lelőhely teljes feltárására nem került sor. Csak azokat a területeken folytattunk régészeti kutatást - az információs szondákon kívül -, amelyek az építkezés következtében megsemmisültek.

sondages, archaeological investigations could only be carried out in the areas which were going to be destroyed by subsequent development.

Paula Zsidi